

Otázky k dějinám starověku pro historiky. klasické a moderní archeology (pro latináře a příbuzné obory platí otázky 1-5 a dále od otázky 18 do konce).

- 1) Hlavní podmínky vzniku starověkých civilizací, metodologické problémy s určováním periodizačních mezníků starověku.
- 2) Vysvětlení pojmů relativní a absolutní chronologie; přírodovědné metody v získávání absolutních dat nejstarších starověkých kultur; pomůcky pro relativní a absolutní chronologii řeckých a římských dějin.
- 3) Písma starověkých civilizací, která se nevyvinula v pravé abecedy (jejich vývoj a luštění).
- 4) Tzv. konsonantní písma starověku a jejich civilizační význam.
- 5) Hlavní rozdíly mezi staroorientálními a antickými státy, mezi staroorientálním a klasickým otroctvím.
- 6) Předpoklady pro vývoj starověké civilizace v Mezopotámii, fungování státu a společnosti v Sumeru raně dynastického období.
- 7) Nejstarší psané zákony lidstva.
- 8) Epos o Gilgamešovi jako historický pramen.
- 9) Vznik a organizace nejstarších říší na území Mezopotámie (s důrazem na říši akkadskou, staroasyrskou a starobabylónskou).
- 10) Novobabylónská říše a vznik říše staroperské.
- 11) Organizace, stát a náboženství Hebrejů.
- 12) Zásluhy české vědy o chetitologii, základní rysy státu Chetitů.
- 13) Problematika vzniku sjednoceného egyptského státu a jeho raně dynastické období.
- 14) Klasický model egyptského státu a společnosti na příkladu Staré říše.
- 15) Nejdůležitější změny tohoto modelu v období Střední a Nové říše.
- 16) Egypt, Chetitě a Mitanni ve vzájemných bojích, oslabení Egypta v důsledku náboženské reformy Amenhotepa IV.
- 17) Egyptské náboženství a kultura.
- 18) Nejstarší starověké civilizace Evropy. Vztah minójské a mykénské kultury k Přednímu Orientu.
- 19) Zásah tzv. mořských národů do starověkého světa.
- 20) Příchod Dóřů a severozápadních Řeků do Řecka. Otázka jejich podílu na zničení mykénské civilizace a částečné převzetí jejich výdobytků.
- 21) Prameny k tzv. temnému období řeckých dějin a progresivní historické procesy, které v této epoše proběhly (včetně malé řecké kolonizace).
- 22) Počátky a charakteristické rysy řeckých póleis. Napětí mezi šlechtou a lidem v rámci archaického období řeckých dějin, jeho příčiny a způsoby řešení (sepsání zákonů, raná tyrannis, Solónovy reformy, velká řecká kolonizace).
- 23) Rozsah a význam velké řecké kolonizace (možnost využít historického atlasu).
- 24) Tři typy obyvatelstva na území Sparty, charakteristika jejich postavení a vývoj této dórské pólis v archaickém období (včetně státních institucí).
- 25) Typy obyvatelstva v Attice. Athénské instituce archaického období a jejich vývoj do r. 508.
- 26) Kleisthenovy reformy v Athénách.
- 27) Řecko- perské války a vznik athénské námořního spolku.
- 28) Demokracie doby Periklovy. Kladné a záporné rysy, vztah Athén k členům námořního spolku v této době.
- 29) Athénská zahraniční politika doby Periklovy a peloponéská válka, její důsledky pro Řecko.

- 30) Období krize řeckých póleis po peloponnéské válce, střídání přechodných hegemonií některých z nich, vzrůst moci Makedonie a sjednocení Řecka pod její nadvládou.
- 31) Výsledky tažení Alexandra Velikého proti Persii. Vysvětlení pojmu helénismus, role měst, zhodnocení kultury a vědy tohoto období.
- 32) Otázka původu Etrusků, základní rysy jejich civilizace.
- 33) Pohledy římské tradice a moderní vědy na vznik Říma.
- 34) Řím doby královské (instituce, společnost, etruská nadvláda).
- 35) Tzv. serviovské zřízení a jeho důsledky.
- 36) Periodizace epochy římské republiky, hlavní římské výboje v tomto období.
- 37) Výkonní úředníci římské republiky, senát a sněmy.
- 38) Boj o vyrovnání práv mezi patricii a plebeji. Kam lze klást vrchol římské demokracie?
- 39) Příčiny krize římské republiky v oblasti hospodářské a politické, vysvětlení pojmů optimáti a populárové, pokusy o řešení krize (reformy bratří Gracchů, reformy C. Maria, úloha senátu, diktatury, triumviráty, občanské války). Výsledky tzv. spojenecké války.
- 40) Cesta C. Octaviana k moci, definice principátu, vznik jeho hlavních rysů za Octavianovy vlády.
- 41) Další vývoj principátu za příslušníků iulsko-claudijské dynastie; zhodnocení vlády jejích členů v římské senátorské historiografii a v moderní vědě.
- 42) Nástup Flaviovců, zhodnocení jejich politiky, tzv. Colosseum, výbuch Vesuvu, archeologické poznatky ze zničených kampánských měst. Židovská válka a její důsledky.
- 43) Rozmach římské moci za dynastie adoptivních císařů; největší rozsah římského území; dobudování principátu za Traiana a Hadriana.
- 44) První krize římské říše za Marka Aurelia a tzv. markomannské války; hlavní památky na ně na našem území.
- 45) Kolóni a kolonát (řešení problémů v římském zemědělství za principátu).
- 46) Pronikání křesťanství do římské říše, příčiny jeho pronásledování.
- 47) Udělení občanství všem svobodným obyvatelům impéria za dynastie Severovců. Konsolidace říše za jejich vlády.
- 48) Krize římského impéria za tzv. vojenských císařů; první velké potíže s vpády barbarů; vývoj na venkově a ve městech; honestiores a humiliores; vznik tzv. galského císařství a palmýrského království; pohled na osobnost císaře Galliena (římská tradice + moderní historikové); nové sjednocení říše za Aureliana, jeho pokus o řešení náboženských otázek.
- 49) Definice dominátu; hlavní reformy tohoto období a příčiny jejich zavedení; úspěchy a neúspěchy reforem císařů Diocletiana a Constantina I. Změny v náboženské politice impéria.
- 50) Vznik uzavřených stavů a prvky feudalizace ve vývoji pozdní antiky (kolóni, potíže měst, živnostenská kolégia, senát a vojsko jako stav, příčiny vnitřní slabosti říše).
- 51) Impérium za doby vrcholícího stěhování národů (od 70. let 4. stol.), jeho hlavní střetnutí a pokusy o soužití s barbarským světem. (Z bitev hlavně bitva u Hadrianopole a na Catalaunských polích).
- 52) Kulturní syntéza antiky a křesťanství, její hlavní představitelé, romanizace barbarů.
- 53) Názory na příčiny tzv. pádu říše západořímské. (Oficiální i Vaše).
- 54) Barbarské státy, které vznikly na západořímském území. (Základní informace).
- 55) Vaše vlastní názory na úlohu antiky a křesťanství v tvorbě evropské civilizace a na jejich význam pro dnešního člověka.
- 56) Hlavní představitelé řecké a římské historiografie a jejich díla.

Výběr ze studijní literatury:

- 1) Adorno, F. et al.: Klasické Athény. 1. vyd. Bratislava. Tatran 1970.
- 1) Arangio et al.: Antický Řím. Bratislava, Tatran 1967.
- 2) Antika v dokumentech 1 a 2 (Řecko, Řím). Editores: Jan Pečírka, J. Nováková, Praha 1961.
- 3) Bartoněk, A.: Zlatá Egeis. Praha, MF 1969.
- 4) Bartošek, M.: Dějiny římského práva ve třech fázích jeho vývoje. Praha. 1988.
- 5) Bednaříková, J. Stěhování národů. Praha, Vyšehrad, 1. vyd. 2003, 2. vyd. 2004.
- 6) Bednaříková, J.: Občanská společnost v antickém Říme. In: Duchovní svět občanské společnosti. Brno 1996, str. 71-87.
- 7) Bednaříková, J.: Úloha Atilovy říše v počátcích evropského feudalismu. Listy filologické 1, Praha 1980.
- 8) Bengtson, H. : Griechische Geschichte (von den Anfängen bis in die römische Kaiserzeit). München 1969.
- 9) Bengtson, H.: Griechische Staatsmänner des 5. und 4. Jhr. v. Chr. München 1983.
- 10) Oliva P. – Burian, J.: Civilizace starověkého Středomoří. 1. vyd. Praha, Svoboda 1984.
- 11) Brentjes, B.: Zlatý věk lidstva. Praha 1973.
- 12) Burian, J.: Římské impérium. Vrchol a proměny antické civilizace. Praha, Svoboda 1997.
- 13) Burian, J.: Řím. Světla a stíny antického velkoměsta. Praha, Svoboda 1970.
- 14) Burian, J.: Zánik antiky. Praha, SPN 1972.
- 15) Mouchová, B.-Burian, J.: Záhadní Etruskové. Praha, MF 1966.
- 16) Hruška, B.: Mýty staré Mezopotámie. Praha 1977.
- 17) The Cambridge Ancient History, vol. I-XII, 1924 ad.
- 18) Češka, J.: Zánik antického světa. Praha, Vyšehrad 2000.
- 19) Svoboda, L. et al.: Encyklopedie antiky. Praha, Academia 1973.
- 20) Grant, M.: Dějiny antického Říma. Praha 1999.
- 21) Grant, M.: Pád říše římské. Praha 1997.
- 22) Groh., V.: Starý Řím. Praha 1931.
- 23) Hošek, R.-Marek, V.: Řím Marka Aurelia. Praha, MF 1990.
- 24) Christ, K.: Die Römer. München 1984.
- 25) Klíma, J.: Lidé Mezopotámie. Praha 1976.
- 26) Müller, R. et al.: Kulturgeschichte der Antike I, Griechenland. Berlin 1976.
- 27) Oliva, P.: Sparta a její sociální problémy. Praha 1971.
- 28) Oliva, P.: Raná řecká tyrannis. Praha 1974.
- 29) Pečírka J. a kol.: Dějiny pravěku a starověku, díl I a II, 3. vyd. Praha 1989.
- 30) Pressová, L.: Stará Kréta. Praha 1978.
- 31) Seyfarth, W.: Römische Geschichte, Kaiserzeit, díl I a II, Berlin 1974.
- 32) Strouhal, E.: Život starých Egypťanů. Praha, 2. vyd. 1994.
- 33) Šusta, J, Dějiny lidstva I a II. Praha 1934 A 1936.
- 34) Verner, M.: Ilustrovaná encyklopedie Starého Egypta. Praha 1997.
- 35) Werner, K.: Etruskové. Praha 1974.
- 36) Vybrané kapitoly z dějin. Skriptum. Editor M. Klapetek. Brno 2000.